

Programma van
maatregelen

Archeologienota
Wemmel - Eykenveld
(prov. Vlaams-Brabant)

Administratieve gegevens

Projectcode: 2017C121
Erkende archeoloog: Kristine Magerman 2015/00032
Locatie van het plangebied: Vlaams-Brabant, Wemmel Eykenveld (zie Bureauonderzoek figuur 3)
 Toponiem: Eykenveld
 Bounding box: punt 1: 146 188,80 m - 178 534,32 m
 punt 2: 146 157,04 m - 178 426,74 m

Kadastrale ligging plangebied: Wemmel 1ste afdeling sectie A voorheen deel van nr 219 c2 en thans volgens precad nr 219 h2 (zie Bureauonderzoek figuur 4)

Auteurs: Walter Sevenants & Kristine Magerman

© 2017 Triharch onderzoek & advies bvba

Triharch aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van Triharch.

Inhoud

1	Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	4
2	Gemotiveerd advies voor de afweging van de noodzaak voor verder vooronderzoek.....	4
3	Bepaling van de onderzoeksstrategie voor verder vooronderzoek.....	5
3.1	Evaluatie van de keuze van elke methode “zonder ingreep in de bodem”	5
3.1.1	Landschappelijk bodemonderzoek (boringen & profielputten)	5
3.1.2	Geofysisch onderzoek	5
3.1.3	Veldkartering.....	5
3.2	Evaluatie van de keuze van elke methode “met ingreep in de bodem”	5
3.2.1	Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek	5
3.2.2	Proefsleuven en proefputten	6
3.2.3	Proefputten i.f.v. steentijdsites.....	6
3.3	Evaluatie van de keuze door combinatie van methodes.	6
4	Argumentatie van de keuze van uitgesteld (voor)onderzoek zonder & met ingreep in de bodem	7
5	Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	8
5.1	Afbakening van het archeologisch onderzoeksgebied.....	8
5.2	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	8
5.3	Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	9
5.3.1	Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem - proefsleuvenonderzoek	9
5.4	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	10

1 Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie het rapport van de resultaten van het bureauonderzoek.

2 Gemotiveerd advies voor de afweging van de noodzaak voor verder vooronderzoek

Dit gemotiveerd advies is gebaseerd op de resultaten van een als volledig uitgevoerd beschouwd bureauonderzoek. Er werden (nog) geen verdere archeologische vooronderzoeken zonder of met ingreep in de bodem uitgevoerd.

Het bureauonderzoek voor dit project toont een potentiële aanwezigheid van archeologische sites binnen het plangebied. Momenteel is onvoldoende informatie beschikbaar over de aard, de bewaringstoestand en de juiste (diepte)ligging van eventueel aanwezige archeologische sites.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen nog geen zones van het plangebied beschouwd worden als “zone waar geen archeologie meer verwacht mag worden en/of geen kennisvermeerdering meer kan gehaald worden”.

Bijgevolg kan momenteel nog geen uitspraak gedaan worden over de reële aan- of afwezigheid van archeologische sites en het potentieel (gebrek) aan kennisvermeerdering binnen het plangebied. Verder vooronderzoek is dus nodig, bestaande uit een proefsleuvenonderzoek, om een antwoord te kunnen bieden op de doelstellingen van een archeologisch vooronderzoek.

Het volledig plangebied moet in dit stadium van het onderzoek beschouwd worden als zone waar archeologisch erfgoed niet uit te sluiten valt en vervolgvoronderzoek dus noodzakelijk wordt geacht.

Figuur 29. Plan 26 Oriëntatie voor de inplanting van de proefsleuven (bron: www.agiv.be)

3 Bepaling van de onderzoeksstrategie voor verder vooronderzoek

3.1 Evaluatie van de keuze van elke methode “zonder ingreep in de bodem”.

3.1.1 Landschappelijk bodemonderzoek (boringen & profielputten)

Het is NUTTIG deze methode toe te passen om een antwoord te krijgen op volgende vragen:

- Wat is de bodemkundige variabiliteit binnen het plangebied?
- Wat is de ruimtelijke omvang (horizontaal en verticaal) van eventueel verstoringen?
- Wat is de bewaringstoestand van de bodem in het plangebied?
- Wat is de impact van de bodemkundige vaststellingen op het potentieel aanwezig (geweest) archeologisch bodemarchief?

Het is MOGELIJK om deze methode toe te passen op het terrein van het plangebied.

De toepassing van deze methode is niet SCHADELIJK voor het bodemarchief op dit terrein.

Vanuit een kosten-batenanalyse is het niet NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein, gezien de lage verwachting m.b.t. de potentiële aanwezigheid van steentijd-artefactensites. De informatie die een landschappelijk bodemonderzoek kan opleveren, kan door middel van andere methodes ingezameld worden.

3.1.2 Geofysisch onderzoek

Het is NIET NUTTIG deze methode toe te passen gezien de kleine oppervlakte van de archeologische onderzoekszones.

Een geofysisch onderzoek is MOGELIJK op het terrein.

De toepassing van deze methode is niet SCHADELIJK voor het bodemarchief op dit terrein.

Vanuit een kosten-batenanalyse is het NIET NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein. De archeologische indicatoren die een geofysisch onderzoek zouden opleveren, zouden toch moeten geverifieerd worden door middel van een onderzoeksmethode met ingreep in de bodem (vb. proefsleuven).

3.1.3 Veldkartering

Het is NUTTIG deze methode toe te passen om

- archeologische indicatoren op te sporen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van archeologische steentijdsites, sites bestaande uit grondsporen en/of gebouwde archeologische structuren.

Het is echter NIET MOGELIJK om veldkartering toe te passen op het terrein, rekening houdend met de aanwezige vegetatie.

De toepassing van veldkartering is niet SCHADELIJK voor het bodemarchief op dit terrein.

Vanuit een kosten-batenanalyse is het NIET NOODZAKELIJK deze methode toe te passen omdat de archeologische indicatoren die deze methode zouden opleveren, toch moeten gewaardeerd worden door middel van een onderzoeksmethode met ingreep in de bodem (vb. proefsleuven).

3.2 Evaluatie van de keuze van elke methode “met ingreep in de bodem”.

3.2.1 Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Het is NUTTIG deze methode toe te passen om:

- na te gaan of steentijd artefactensites aanwezig zijn én wat de bewaringstoestand hiervan is;
- een (voornamelijk verticaal) ruimtelijk inzicht in potentieel aanwezige archeologische site(s) te verwerven;

- de karakteristieken, de bewaringstoestand, de relatie met het landschap en de waarde van de vastgestelde archeologische site(s) vast te leggen, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van geplande bodemingrepen.

Het is MOGELIJK om deze methode toe te passen op het terrein van het plangebied.

De toepassing van deze methode is NIET overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief op dit terrein.

Rekening houdend met de lage archeologische verwachting voor goed bewaarde steentijd- en sporensites in het plangebied, is het NIET NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op het terrein.

3.2.2 Proefsleuven en proefputten

Het is NUTTIG om de methode van de proefsleuven toe te passen om:

- archeologische indicatoren, artefacten, sporen en structuren vast te stellen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van archeologische site(s) bestaande grondsporen en/of gebouwde archeologische structuren, maar ook (hoewel minder effectief) steentijdsites;
- een (voornamelijk horizontaal) inzicht in potentieel aanwezige archeologische sites te verwerven;
- de karakteristieken, de bewaringstoestand, de relatie met het landschap en de waarde van de vastgestelde archeologische site(s) vast te leggen, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van geplande bodemingrepen.

Het is MOGELIJK om deze methode toe te passen op het terrein na de bovengrondse verwijdering van de hoogstammige bomen.

De toepassing van deze methode is op dit terrein NIET overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief.

Het is NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op het terrein aangezien deze de beste kosten/baten-afweging heeft.

3.2.3 Proefputten i.f.v. steentijdsites

Het is NUTTIG deze methode toe te passen om:

- uitspraken te kunnen doen over de waarde van eventueel vastgestelde steentijdsite(s) op het terrein;
- een (voornamelijk verticaal) ruimtelijk inzicht in de potentieel aanwezige steentijdsites te verwerven;
- hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van geplande bodemingrepen.

Het is MOGELIJK om deze methode toe te passen op het terrein van het plangebied.

De toepassing van deze methode is NIET overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief op dit terrein.

Rekening houdend met de lage archeologische verwachting voor goed bewaarde steentijd- en sporensites in het plangebied, is het NIET NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op het terrein.

3.3 Evaluatie van de keuze door combinatie van methodes.

Rekening houdend met:

- de hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische sites bestaande uit grondsporen en/of gebouwde archeologische structuren van het neolithicum tot en met de middeleeuwen, in bijzonder de Romeinse tijd;
- het bureauonderzoek aangeeft dat de bodem waarschijnlijk goed bewaard is binnen het plangebied;
- de evaluatie van de verschillende methodes;

wordt eerst een proefsleuvenonderzoek geadviseerd over het terrein (zie figuur 29).

4 Argumentatie van de keuze van uitgesteld (voor)onderzoek zonder & met ingreep in de bodem

Artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet stelt het volgende: *“Als het onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk is om voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren, dient de erkende archeoloog de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bij het agentschap in als te bekrachtigen archeologienota overeenkomstig onderafdeling 7 en volgt verder de procedure omschreven in die onderafdeling.”* In onderafdeling 7 (art. 5.4.12) wordt dit vervolgd: *“In het geval dat er alleen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem plaatsvond omdat een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk was voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning bezorgt de door de initiatiefnemer aangestelde erkende archeoloog een archeologienota aan het agentschap per beveiligde zending.(...)”*

De Memorie van Toelichting stelt bij voormeld artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet: *“Het Onroerend Erfgoeddecreet gaat uit van het principe dat het archeologisch vooronderzoek, zowel de fase zonder ingreep in de bodem als de fase met ingreep in de bodem, plaatsvindt voorafgaand aan de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Dit biedt immers de grootste rechtszekerheid aan de initiatiefnemer (noodzaak tot verder onderzoek, kosten, termijnen, ...), en tevens de grootste garantie op een optimale omgang met eventuele archeologische sites en artefacten (fysiek behoud, planaanpassing, opgraving, ...). In uitzonderlijke gevallen is het echter niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning. De redenen hiervoor dienen uitvoerig te worden gemotiveerd in de archeologienota die het resultaat is van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem.*

Het kan bv. onmogelijk zijn om het terrein te onderzoeken wanneer dit nog bebouwd is of de initiatiefnemer nog niet de zakelijk rechthouder is, of onwenselijk het onderzoek uit te voeren indien er grote onzekerheid bestaat over het verkrijgen van de vergunning of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden.”

Indien geopteerd wordt om het vooronderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, dient de uitzonderingsprocedure gevolgd te worden zoals omschreven in onderafdeling 7.” (eigen onderlijning)

Conform art. 5.4.5 van het Onroerend Erfgoeddecreet is het in onderhavig geval niet mogelijk/wenselijk om al het noodzakelijke archeologisch vooronderzoek uit te voeren voorafgaand aan de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning, en dit om zowel juridische als economisch/maatschappelijke redenen, zoals hieronder wordt verduidelijkt.

Onmogelijkheid om het terrein te onderzoeken:

Op het terrein staan nog drie hoogstammige bomen. Hierdoor is een efficiënte en doeltreffende uitvoering van een proefsleuvenonderzoek zeer moeilijk en moet eerst een kapvergunning (onderdeel verkavelingsvergunning) verkregen zijn.

Juridisch:

Het is tevens om juridische redenen onwenselijk om thans reeds een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. Er is een juridische onzekerheid omtrent de vraag of en zo ja wanneer voor het project een definitieve vergunning zal worden verkregen.

Het verkavelingsdossier kent een ongebruikelijk voorgeschiedenis. Na eerdere pogingen om vergunningen te verkrijgen voor verkavelingen te krijgen met loten in tweede bouworde werd op 11 september 2006, intussen meer dan 10 jaar geleden, een eerste maal een vergunningsaanvraag ingediend voor een verkaveling met wegeaanleg. Er werd intussen driemaal een vergunning verleend, maar deze werden respectievelijk ingetrokken of vernietigd door de Raad van State of de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Tegen een vierde vergunning loopt momenteel nog een procedure bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Het voorgaande verantwoordt dat de aanvrager de kosten voor een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitstelt tot hij zekerheid heeft over het verkrijgen van de definitieve vergunning.

Conform artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed Decreet opteert de initiatiefnemer daarom op gemotiveerde wijze om uitstel van het archeologisch vooronderzoek tot na de verlening van de definitieve vergunning.

5 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

5.1 Afbakening van het archeologisch onderzoeksgebied

Het archeologisch onderzoeksgebied omvat het volledig plangebied met een oppervlakte van ca. 3.487 m². (figuur 29)

5.2 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doel van archeologisch vooronderzoek zonder én mét ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er maatregelen gezocht worden om *in situ*-behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er maatregelen worden geformuleerd voor *ex situ*-behoud.

Voor het verder archeologisch vooronderzoek gelden volgende generieke onderzoeksvragen:

- M.b.t. het archeologisch potentieel voor het plangebied:
 - Zijn er aanwijzingen dat er geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt of dat er geen potentieel tot kennisvermeerdering te verwachten valt binnen (een deel van) het plangebied?
 - Gebieden met uitgegraven en/of sterk verstoorde bodems?
 - Kan dit gebied ruimtelijk (oppervlakte en diepte) afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
 - Indien er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van archeologische sites in het plangebied,
 - Kunnen archeologische sites in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
 - Kunnen de karakteristieken van elke archeologische site beschreven worden?
 - Wat is de bewaringstoestand van elke archeologische site?
 - Wat is de waarde van elke archeologische site?
- M.b.t. de geplande bodemingrepen
 - Welke bodemingrepen gaan gepaard met dit project?
 - Met betrekking tot de voorbereiding en uitvoering van de werken?
 - Met betrekking tot tijdelijke werkzones?
 - Wat is de impact van deze bodemingrepen op het archeologisch bodemarchief?

- Kan de potentiële impact van deze bodemingrepen op het archeologisch bodemarchief vermeden en/of beperkt worden door wijziging van het ontwerp en/of de uitvoeringswijze van de geplande ruimtelijke ontwikkeling (door behoud in situ)?

5.3 Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken

5.3.1 Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem - proefsleuvenonderzoek

In functie van een optimale afweging tussen efficiëntie en doeltreffendheid van het onderzoek, moet het onderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd worden rekening houdend met volgende technische kenmerken:

- Patroon en oriëntatie van de proefsleuven: continue, parallelle sleuven over het volledige oppervlak van het terrein. Rekening houdend met de beperkte oppervlakte van de kavels, worden de proefsleuven voor kavels 2 t.e.m. 4 noord-zuid georiënteerd, en deze voor kavels 5 en 6 west-oost - figuur 29).
- De afstand tussen de proefsleuven (sleufinterval) bedraagt niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt). Op basis van het huidig inzicht zijn er geen redenen om een ander sleufinterval voor te stellen;
- De proefsleuven zijn tussen 1,80 en 2 m breed. Op basis van het huidig inzicht zijn er geen redenen om een andere breedte voor te stellen;
- Dekkingsgraad: zie Code van Goede Praktijk.

Op basis van het huidig inzicht zijn er geen redenen om af te wijken van de standaard technische kenmerken van de Code van Goede Praktijk.

Vóór de uitvoering van proefsleuven- en/of proefputtenonderzoek wordt bepaald of men te maken heeft met een site met of zonder complexe verticale stratigrafie.

Voor de uitvoering en verwerking van de vooronderzoeken voorziet de uitvoerder voldoende expertise op basis van het voortschrijdend inzicht in de uitvoering (strategie, methode & technieken) en resultaten van het vooronderzoek.

De veldwerkleider en de assistent-archeoloog zijn samen permanent aanwezig op het terrein tijdens het terreinwerk.

De veldwerkleider heeft minstens 20 terreinwerkdagen aantoonbare ervaring met betrekking tot de uitvoering van proefsleuvenonderzoek en/of opgravingen in de Vlaamse leemstreek op archeologische sites met sporen en/of gebouwde archeologische structuren uit de periode “neolithicum – middeleeuwen” als veldwerkleider.

De assistent-archeoloog heeft minstens 20 terreinwerkdagen aantoonbare ervaring met betrekking tot de uitvoering van proefsleuvenonderzoek en/of opgravingen in de Vlaamse leemstreek op archeologische sites met sporen en/of gebouwde archeologische structuren uit de periode “neolithicum – middeleeuwen”.

Voorafgaand aan de aanleg van elke proefsleuf wordt minimum één proefput gegraven. Op basis van de bodemkundige analyse wordt het niveau van de sleuven bepaald en wordt een inschatting gegeven van de mogelijke bewaring van archeologische sporen.

Indien aanwijzingen worden aangetroffen voor de aanwezigheid van steentijd artefactensite(s), wordt de onderzoeksmethode bijgestuurd op basis van de richtlijnen van de Code van Goede Praktijk.

De Code van Goede Praktijk is van toepassing m.b.t. de te hanteren onderzoekstechnieken.

Het onderzoek is succesvol wanneer aan de doelstellingen van het onderzoek aantoonbaar is voldaan en de generieke en specifieke onderzoeksvragen zijn beantwoord.

5.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

M.b.t. de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.